

Slots- og Kulturstyrelsen

Fejøgade 1
4800 Nykøbing Falster
Telefon 33 95 42 00

post@slks.dk
www.slks.dk

[Offentliggjort den 6. januar 2022]

30. december 2021
Jour. nr.: 21/01812

Udvidelse af fredningen af Nyboder, de gule stokke, Sankt Annæ Vester Kvarter, Københavns Kommune

Afgørelse

Slots- og Kulturstyrelsen har efter indstilling fra Det Særlige Bygningssyn besluttet at udvide den eksisterende bygningsfredning af Nyboder, Københavns Kommune.

Bygningssynet finder, at ...”Nyboder udgør et enestående kulturhistorisk miljø, der er ganske tæt knyttet til Holmen og den danske flåde, som gennem 500 år har haft væsentlig betydning for Københavns udvikling og fysiske udformning. Med sin oprindelse i 1600-tallet rummer Nyboder med omgivelser mange historiske lag, og denne bebyggelse for flådens folk er i dag et umisteligt vidnesbyrd om Danmarks lange historie som søfartsnation”.

Omfanget af udvidelsen følger bygningssynets indstilling og kommer til at gælde *Arealet afgrænset af gaderne: Gernersgade, Borbjerggade, Haregade, Kronprinsessegade, Suensonsgade, Rigersgade, Østervoldgade, Store Kongensgade og den enetages stok: Sankt Pauls Plads 6 og Sankt Paulsgade 20-34 med tilhørende gade- og gårdrum samt arealet omkring de fire stokke afgrænset af Olfert Fischers Gade, Gammelvagt, Fredericiagade og Borbjerggade, matr.nr. 641a-d, 715a-g, 717a-b, 718b, 721, 720, Sankt Annæ Vester Kvarter, Københavns Kommune. Alt jf. vedlagte kortbilag.*

Fredningen omfatter herefter:

Delfingade 2-56, Elsdrygade 1-49, Fredericiagade 54-74, Gammelvagt 2-6, Gernersgade 2-18, Haregade 1-22, Hjertensfrydsgade 1-17, Krokodillegade 2-22, Olfert Fischersgade 19-43, Sankt Paulsgade 18-40, Store Kongensgade 107-151, Suensonsgade 1-52, 54, 56, 58, 60, 62, 64 og 66, Svanegade 1-25 Tigergade 1-14, Vildandegade 1-12: de gule toetages længer (1631-48, ombyggede fra enetages huse og for størstepartens vedkommende nybyggede ca. 1750 og 1785-95). Sankt Paulsgade 20-40; enetages længe (1631-48, formentlig af Hans II van Steenwinckel og Leonhard Blasius). Den gamle Vagt (1787 af Peter Meyn). Haregade23-35 (fortløbende numre) samt Kronprinsessegade 80, Gernersgade 24-46 (lige numre) samt Kronprinsessegade 78, Gernersgade 15-33 (ulige numre) samt Sankt Pauls Plads 12 og Borbjerggade 107,

Rævegade 1-10 (fortløbende numre) samt Sankt Pauls Plads 10 og Borgergade 105, Rævegade 11-20 (fortløbende numre) samt Sankt Pauls Plads 8 og Borgergade 103, Sankt Paulsgade 13-33 (ulige numre) samt Sankt Pauls Plads 4 og Borgergade 99, Olfert Fischersgade 14-34 (lige numre) samt Sankt Pauls Plads 2 og Borgergade 97 samt det omgivende areal af gaderne: Gernersegade, Borgergade, Haregade, Kronprinsessegade, Suensonsgade, Rigersgade, Østervoldgade, Store Kongensgade og den enetages stok: Sankt Pauls Plads 6 og Sankt Paulsgade 20-34 med tilhørende gade- og gårdrum samt arealet omkring de fire stokke afgrænset af Olfert Fischers Gade, Gammelvagt, Fredericiagade og Borgergade, matr.nr. 641a-d, 715a-g, 717a-b, 718b, 721, 720, Sankt Annæ Vester Kvarter, Københavns Kommune.

Beslutningen er truffet efter § 3 og § 8, stk. 1 i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Baggrund

Slots- og Kulturstyrelsen underrettede jer i brev af 26.marts 2021 om, at Det Særlige Bygningssyn har indstillet, at den eksisterende fredning på ejendommen udvides. Samtidig gennemførte styrelsen en høring herom. Høringsperioden blev på anmodning af Københavns Kommune forlænget til 30. september 2021.

Slots- og Kulturstyrelsen har modtaget otte bemærkninger til høringen. Heraf udtrykker en af bemærkningerne, fra jer som ejer i Københavns Kommune, uenighed i fredningsudvidelsen, mens de øvrige syv bemærkninger, herunder fra jer som ejer fra Forsvarets Ejendomsstyrelse, støtter den foreslåede udvidelse af fredningen.

Resumé af bemærkningerne

Anders Jon Christensen, beboer i Nyboder, skriver i mail af 14.april 2021:
Tak for høring af sagen ved de lokale beboere. Det er positivt at man ønsker at bevare området gennem fredning. Bør den tidligere materielgård på Sankt Pauls Plads 1 ikke samtidig indgå i fredningen?

Peter Thyssen skriver i mail af 13.april 2021:
Jeg tilslutter mig indstillingen om fredningsudvidelsen i Nyboder. I den forbindelse kunne det også være ønskeligt, at parkering fjernes fra Sankt Pauls Gade (lige numre) for at optimere synsoplevelsen af længen med Nyboders Mindestuer.

Rikke Mørch Jørgensen, beboer i Nyboder, skriver i mail af 13.april 2021:
Som mangeårig beboer i Nyboder finder jeg fredning af Nyboders udendørsområde vigtig og fornuftig.

Københavns Museum skriver i brev af 1.juli 2021:

Københavns Museum har modtaget materiale vedrørende ovennævnte forslag og har gennemgået sagen med henblik på vurdering af de kulturhistoriske forhold. Museet er enige med Det Særlige Bygningssyn i, at Nyboder udgør et enestående kulturhistorisk miljø og at den foreslåede fredningsudvidelse vil styrke den kulturhistoriske fortælleverdi.

Søren Kastoft, enhedschef Mobilitet, Klimatilpasning og Byvedligehold, Københavns Kommune skriver i brev af 3.september 2021:

Københavns Kommune finder, at den del af den foreslåede udvidelse af bygningsfredningerne, der består af umatrikulerede offentlige veje i området, er en unødvendig foranstaltning, da Københavns Kommune gennem kommuneplanarbejdet med værdifulde kulturmiljøer og som vejejer, allerede i dag administrerer de offentlige gaders ændringer med et sigte på at bevare det samlede værdifulde kulturmiljø i Nyboder.

Derudover skriver I: *Københavns Kommune anbefaler, at Staten trækker udvidelsen af fredningen tilbage, hvad angår de offentlige veje, og håndterer evt. yderligere ønske om bevaring og beskyttelse af gademiljøerne i Nyboder i en dialog med kommunen som vejmyndighed og -ejer.*

Fastholder Staten fredningsforslaget i sin nuværende form, vil Københavns Kommune gerne i dialog med Staten vedr. afgrænsning og fortolkning.

Lone van Deurs, formand for bestyrelsen af Havehistorisk Selskab skriver i brev af 28.september 2021 blandt andet:

Som udgangspunkt finder vi det meget positivt, at fredningen udvides med "de nærmeste omgivelser". Specielt med de større sammenhængende arealer Christian IV's plads og naboarealet Eidsvoll Plads mod Øster Voldgade.

En detaljeret plan for områdernes detailudformning, beplantning, pleje og funktioner vil kunne sikre og udbygge de eksisterende værdier.

Vi vil dog anbefale, at området udvides yderligere, så gade og fortov langs Gammel Vagt medtages.

Derudover anbefaler I, "at fredningsforslaget indgående og præcist beskriver belægningerne mht. udstrækning, materialer (stenart, oprindelse og farve) samt læggemønstre" samt *Det anbefales at bevare dækningsgravene (...)*

Herudover indeholder bemærkningerne en række anbefalinger til de enkelte elementer inden for fredningen.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse (ejer af de matrikulerede dele af fredningsudvidelsen) skriver i brev af 30.september 2021:

FES er pt. i gang med at restaurere og modernisere de gule stokke (længehuse) i Nyboder (...) og er generelt positiv over for en fredningsudvidelse af Nyboder.

Endvidere skriver I: *Vedr. bevaringsværdige træk fra Holmen: På side to i høringsbrevet, står der "... bygninger og bygningsdele der genkendes fra Holmen", hvilke konkrete, fysiske træk henvises der til?*

Desuden skriver I at *FES har en forventning om at restaurering og moderniseringen af de gule stokke i de kommende etaper kan gennemføres med sammenhængende og relativt åbne gårdrum i campusområdet*

Helge Torm, Formand, på vegne af Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur skriver i brev af 30. september 2021:

...vi [vil]hermed gerne tilkendegive, at vi finder Slots- og Kulturstyrelsens forslag om udvidelse af gældende fredninger i Nyboderområdet meget velbegrunderet. Der er tale om et område, hvor de bygningskulturelle værdier bør nyde højeste grad af beskyttelse, d.v.s. igennem fredning. Det er i den forbindelse glædeligt, at også statuer i området foreslås fredet.

Det fremgår af flere bemærkninger, at både fredningsemner og afgrænsninger ikke er tilstrækkeligt tydeligt beskrevet. Herudover spørges der i flere bemærkninger til, hvordan styrelsen forholder sig til vedligehold og udefrakommende påvirkninger.

Slots- og Kulturstyrelsen har følgende kommentarer hertil:

I forhold til ønsker om et præcist kortgrundlag har styrelsen præciseret afgrænsningen af fredningsudvidelsen i GIS, hvor afgrænsningen vil være konkret aflæselig. Der vil endvidere blive udført en mere detaljeret fredningsbeskrivelse.

I forhold til at udvide fredningen med Materialgården, er det kun muligt at frede bygninger og omgivelser, der har været forelagt for Det Særlige Bygningssyn.

Jf. bygningsfredningsloven skal der kun ansøges om konkrete bygningsarbejder i de fredede bygninger og omgivelser. Forhold vedrørende parkering, trafikgaderne, varetages af Københavns Kommune som vejejer. Når bygninger og omgivelser er fredede, påhviler det ejer at vedligeholde bygningerne jf. bygningsfredningslovens §9.

Slots- og Kulturstyrelsen bemærker, at Københavns Kommune og SLKS har samme ønske om at bevare det enestående kulturmiljø i Nyboder. Med hensyn fortsat alene af opretholde den kommunale beskyttelse af området frem for en udvidelse af bygningsfredningen er det Slots- og Kulturstyrelsens faglige vurdering, at de nære omgivelser i Nyboder har den væsentlige arkitektoniske og kulturhistoriske værdi, der begrunder en fredning. Derfor sikres bygninger og omgivelser den højest mulige beskyttelse proportionalt med deres værdi.

Styrelsen vil naturligvis gerne indgå i en dialog med Københavns Kommune om vedligeholdelse, udvikling og bevaring af Nyboder, herunder gaderne. En løsning her

kan være, at der udarbejdes en manual for gaderummene, så Københavns Kommune vil kunne arbejde med vedligehold, renovering og udstyr i gaderne efter underretning i stedet for ansøgning til Slots- og Kulturstyrelsen.

Styrelsen vil lade de detaljerede anbefalinger, Havehistorisk Selskab er fremkommet med, indgå i arbejdet med af manualen for Nyboders gaderum. I forhold til igangværende og påtænkte arbejder i gårdrummene vil styrelsen fortsat gå i dialog med ejer om en restaurering og evt. nyindretning under hensyntagen til de konkrete fredningsværdier i de enkelte gårdrum.

Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse ønsker at få klarlagt hvilke konkrete fysiske lighedstræk, der er mellem Holmen og Nyboder. De konkrete fysiske træk, der bebyggelsesmæssigt knytter Holmen sammen med Nyboder, findes i de bevarede skure i Nyboders gårdrum. De konkrete lighedstræk er de håndværksmæssige metoder, herunder blandt andet tilvirkningen af tømmeret og sammenføjninger med nagler, der kan afspejle, at den pågældende håndværker eks. var skibsbygger.

Begrundelse

Slots- og Kulturstyrelsen finder, at Nyboder, de gule stokke, har de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en udvidelse af den eksisterende fredning med arealet afgrænset af gaderne: Gernersegade, Borgergade, Haregade, Kronprinsessegade, Suensonsgade, Rigersgade, Østervoldgade, Store Kongensgade og den enetages stok: Sankt Pauls Plads 6 og Sankt Paulsgade 20-34 med tilhørende gade- og gårdrum samt arealet omkring de fire stokke afgrænset af Olfert Fischers Gade, Gammelvagt, Fredericiagade og Borgergade, matr.nr. 641a-d, 715a-g, 717a-b, 718b, 721, 720, Sankt Annæ Vester Kvarter, Københavns Kommune. Alt jf. vedlagte kortbilag.

Nyboder med omgivelser udgør et enestående kulturhistorisk miljø, der er tæt knyttet til Holmen og den danske flåde, som gennem 500 år har haft væsentlig betydning for Københavns udvikling. Med sin oprindelse i 1600-tallet rummer Nyboder med omgivelser mange historiske lag, hvorved denne bebyggelse for flådens folk er i dag et umisteligt vidnesbyrd om Danmarks lange historie som søfartsnation. Nyboders omgivende pladser, der bl.a. rummer monumenter for Chr. IV (Nyboders grundlægger) og Admiral Edouard Suenson (der anførte de danske styrker i søkampen ved Helgoland 9. maj 1864), afspejler fysisk områdets forankring i denne historie. Eidsvolls Plads, nord for Nyboder, er i dag en rest af den åbne plads, kaldet Grønland, der i 1700-tallet bl.a. anvendtes af Landetaten som eksercerplads. Nyboder Plads er centralt placeret i bydelen og indgår i fortællingen om Nyboder som en by i byen, med eksempelvis egne skoler og egen vagt. Et nyere spor i bydelen er i de talrige dækningsgrave, hvis formål var at beskytte den danske flådes mandskab under 2. verdenskrig. Dækningsgravene er således en del af områdets fortælling. Nyboders gaderum, som dækningsgravene ligger i, karakteriseres af de brede gader, hvis uberørte og åbne udtryk understreges af den ensartede og traditionelle befæstning. I kontrast til gaderne står de lukkede og frodigt bevoksede gårdrum mellem stokkene, der gennem århundreder har været anvendt til dyrkning af grøntsager, dyrehold, rekreation og opbevaring.

Klagevejledning

I kan klage til kulturministeren over Slots- og Kulturstyrelsens afgørelse. Klagefristen er 4 uger fra den dag, hvor beslutningen er offentliggjort på styrelsens hjemmeside, <https://slks.dk/omraader/kulturarv/bygningsfredning/fredning-saadan-foregaar-det/nye-fredninger-ophaevelser-mv/>. Offentliggørelserne på hjemmesiden er sorteret alfabetisk efter, hvilken kommune ejendommen ligger i.

Klagen skal indgives skriftligt til Slots- og Kulturstyrelsen. Styrelsen sender klagen videre til Kulturministeriet sammen med den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse. Klagen kan sendes på e-mail til: bygogplan@slks.dk eller med post til Slots- og Kulturstyrelsen, Center for Kulturarv, Fejøgade 1, 2. sal., 4800 Nykøbing F.

Klage indsendt inden fristens udløb har opsættende virkning for beslutningen. Det betyder, at bygningerne og omgivelserne er fredet under behandlingen af en eventuel klagesag, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Konsekvenser

En fredning betyder blandt andet, at I skal søge Slots- og Kulturstyrelsen om tilladelse, hvis der skal foretages bygningsarbejder eller lignende, der rækker ud over almindelig vedligeholdelse.

Dette følger af § 10 i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Undtaget herfra er visse typer af bygningsarbejder, som kan iværksættes på grundlag af skriftlig underretning, jf. § 10, stk. 5, i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer. Reglerne herfor fremgår af bekendtgørelse nr. 159 af 5. februar 2013 om iværksættelse af bygningsarbejder på fredede bygninger på grundlag af skriftlig underretning.

Offentlig bekendtgørelse og tinglysning

Slots- og Kulturstyrelsen vil foretage offentlig bekendtgørelse af beslutningen på styrelsens hjemmeside www.slks.dk og tinglyse fredningsudvidelsen. [Du/I] vil modtage en kopi af tinglysningen, når den foreligger.

Bygningsfredningen skal respekteres af ejendommens ejer, brugere og andre indehavere af rettigheder over ejendommen uanset, hvornår rettigheden er opnået.

Dette følger af § 7, stk. 3, i lov om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.